

*Stău
exp. con*

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an --- 40 Lei.

Pe jumătate de an --- 20 Lei.

Apare odată în săptămână:

DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.

Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Centenarul

Institutul teologic ort. român din Arad.

Eparhia ortodox română a Aradului a îmbrăcat astăzi haină de sărbătoare. Prilejul ni-l dă faptul, că s'au împlinit o sută de ani dela întemeierea celui mai înalt așezământ de educație al eparhiei: institutul teologic. S'a scurs un secol, vreme destul de îndelungată chiar și în viața unei eparhii, de când episcopul Iosif Putnic vestea credincioșilor săi din eparhia Aradului: „că pentru tinerimea românească, care s'ar găti spre sfânta treaptă a preoției cu începutul lunii lui Noemvrie anul acestuia curgătoriu 1822 se va deschide în Arad școală clericească . . . ca să strălucească și în eparhia aceasta soarele dreptății și ca să se cunoască calea adevărului . . .”¹⁾

Prilej de mare bucurie va fi fost pentru înaintașii noștri de pe vremuri cuvântul acesta al episcopului de alt neam, prin care li-se vestea, că de aci înainte vor putea scăpa din întunerecul veacurilor trecute. Prin înființarea „școlii clericale” anul 1822/23 ne-a dat pe cel mai luminos izvor de cultură bisericească al eparhiei noastre având menirea de a scoate clerul din starea culturală înapoiată, în care se găsea și de a-l da pregătirea corespunzătoare misiunii sale importante în viața noastră bisericească. Căci pe când clerul celorlalte popoare și confesiuni conlocuitoare avea posibilitatea de a-și câștiga o cultură aleasă, stăpânilor de pe vremuri au purtat de grijă, ca preoții noștri nu cumva să se desvețe de coarnele plugului și astfel stăpânii pământului să piardă brațele de muncă ale preoților-iobagi lipiți de glie veacuri de-a rândul. Era deci foarte simțită trebuința unui așezământ de

educație preoțească, dar mai vărtos aici la marginea românismului, unde atât legea strămoșască cât și naționalitatea noastră, pe la începutul secolului al XIX-lea erau amenințate chiar în ființa lor de două focuri, ambele deopotrivă de periculoase.

Ierarhia sârbească la'nceput, după pasul nenorocit al mitropolitului Atanasie Anghel, ne ia sub ocrotirea bisericii sârbești, privilegiată de stăpânire, dar cu timpul aripile ocrotitoare și de apărare a ortodoxiei se prefac în jug asupritor cu tendințe de desnaționalizare. De altă parte catolicismul, mai ales prin episcopia Orăzii-mari, înființată pe la mijlocul secolului al XVIII-lea și înzestrată cu bogate mijloace materiale, își înteește propaganda de proselitism în părțile noastre. Numai pe timpul episcopului unit Samuil Vulcan au fost silite să treacă la unire 15 comune din Bihor și alte 19 din județele arădane.²⁾

În fața acestor tendințe dușmănoase flinței noastre naționale și credinței ortodoxe străbune se pornește curentul de redeşeptare națională și de desrobire de sub ierarhia sârbească susținut cu însuflețire de luminații dascăli ai neamului Constantin Diaconovici Loga, Moise Nicoară și Dimitrie Țichindeal. Activitatea lor este încoronată de succes, aducând la 1812 primul rod prin înființarea școlii normale din Arad și care fu menită să înlocuiască cursurile primitive pentru pregătirea învățătorilor, ce au existat până atunci. Școlile populare deci, cari începuseră a se înmulți încă din veacul precedent, aveau izvorul lor de lumină, dela care se răspândeau razele binefăcătoare ale culturii prin vrednicii dascăli, cari au fost Dimitrie Țichindeal, Constantin Diaconovici Loga și urmașii lor.

Cu un deceniu mai târziu, tot în vremuri

¹⁾ Din circulara episcopului I. Putnic din 20 Oct. 1822. v. Dr. T. Botiș: Ist. școlii norm. și a inst. teol. p. 520.

²⁾ v. Papism și ortodoxism de un om al bisericii p. 27.

de frământări grele se înființează institutul teologic, care are partea sa de frunte în purtarea cu izbândă a luptei culturale și naționale bisericesti. Dela început este bineorganizat — conform cu împrejurările timpului. Căci pe când de ex. la seminarul din Sibiu timpul de studii se sporește la un an abia prin stăruințele nemuritorului mitropolit Șaguna, la Arad chiar în anul 1823 se deschide cursul al doilea, iar după alți trei ani și al treilea. Organele de conducere ale eparhiei au purtat permanent grijă deosebită de acest institut căutând să-i dea totdeauna îmbunătățirile reclamate de cerințele timpului. Toți episcopii Aradului s'au interesat intensiv de viața seminarului, dar trebuie să remarcăm din timpul cât am stat sub sârbi mai ales pe Gherasim Raț și pe administratorul Patrichie Popescu. După incorporarea eparhiei noastre la mitropolia română reactivată se iau măsuri și mai efective pentru reorganizarea și consolidarea lui. Ioan Meșianu, în lunga și rodnică sa păstorie de episcop, zidește edificiul modern de azi și dezvoltă zel deosebit ca seminarul să devină: „ceceace este merit, izvor de religiozitate și moralitate, de cultură și lumină adevărată și prin aceasta izvor de bine și fericire pentru acum și un scut puternic pentru viitor.”⁵⁾ Iar în timpul mai nou sub conducerea înțeleaptă și sub ocrotirea binevoitoare a Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop Ioan I. Papp seminarul primește organizarea actuală așa, că azi poate satisface cerințelor moderne ale unui așezământ cu menirea ce o are.

Altcum o privire asupra șirului lung de profesori ne arată mai lămurit ce a fost această școală pentru viața religios-morală și culturală a eparhiei noastre. Incepând cu Gavriil Gherasim Raț și Gavriil Giulani și continuând cu șirul lor lung în curs de 10 decenii, profesorii au fost aleși totdeauna dintre cei mai de seamă bărbați ai bisericii și ai neamului, fiind vrednici tovarăși de lucru ai colegilor dela școala soră. Profesorul Gavril Gherasim Raț ajunge la 1835 episcop păstorind cu o deosebită vrednicie 15 ani, în care timp în-

locuește în bisericile noastre la serviciul divin limba sârbească cu cea română. Profesori teologie au fost și episcopii Aradului: Miron Romanul, Iosif Goldiș, precum și actualii Prea Sfințiți Părinți Episcopii: Ioan I. Papp și Roman Clorogariu. Apoi atâția bărbați luminați puși la conducerea bisericească, ca administratorul eparhial Patrichie Popescu, arhimandritul și vicarul episcopesc Ierotelu Iosif Beleş, arhimandritul și egumenul mănăstirii Hodoș-Bodrog: Augustin Hamsea, foștii protopopii: Dr. Traian Puticlu și Dr. Gheorghe Dragomir, eruditul profesor și director Dr. Iosif I. Olariu, fără a mai aminti dintre cei ce sunt în viață. Aceste nume sunt doradă grăitoare de nivelul cultural și moral, la care a stat institutul nostru în tot trecutul său și ne dau și explicația cum de — pe lângă toate greutățile, ce le-a întâmpinat în viața sa de institut cultural al unui neam asuprit și dusmănit de stăpânitorii de alte neamuri — totuși a putut da umilelor noastre bisericești un număr așa de mare — 2112 — de preoți harnici și slujitori înzestrați cu arme spirituale și morale potrivite pentru a susține vie credința strămoșască în poporul nostru și a para atacurile dușmane, fiind gata chiar la jertfa de sine întru apărarea neamului și a legii strămoșești.

Dar felul cum a știut școala noastră să-și îndeplinească misiunea sa îl arată și situația cultural-națională actuală a poporului din eparhia noastră, care în parte covârșitoare se datorește preoțimii ieșite din institutul nostru teologic. De aici au ieșit sutele de preoți, care au muncit neconținut pentru păstrarea individualității noastre etnice, au cultivat simțământul național și vechile tradiții românești, așa că înfăptuirea unității politice ne-a găsit, chiar aici la granița extremă a românismului, cu un popor deplin pregătit sufletește. Și dacă azi se mai vorbește de necesitatea unificării sufletești între diferitele provincii ale țării, aceasta nu se poate referi la preoțimea și poporul nostru dela sate. Preoții noștri și biserica noastră au stat totdeauna în strânsă comuniune cu sufletul românesc din celelalte părți ale românismului. În biserică s'a cultivat pururea spiritul tradițiilor de pe vremurile, când

⁵⁾ Din cuvântarea episcopului I. Meșianu la deschiderea sinodului eparhial din 1886. v. Dr. Botiș: opcitat p. 636.

puteam avea legături strânse cu frații de peste Carpați, de pe vremurile marilor voievozi Ștefan cel mare, Mihail Viteazul și alții, cari au întemeiat la noi atâtea așezăminte bisericesti și s'au îngrijit de biserica noastră și de hrana sufletească a credincioșilor ei întocmai ca de cele din principate. S'a continuat până azi unitatea sufletească de pe vremea mitropolitului din Bălgrad Simeon Ștefan, care înainte cu aproape trei veacuri și-a dat silința să traducă sfânta Scriptură a noului Testament într'o astfel de limbă românească, care să fie pricepută de românii de pretutindenea, fără considerare la hotarele politice vremelnice. S'a continuat omogenitatea sufletească de pe timpul mitropolitului moldoveau Varlaam, ale cărui sfaturi înțelepte, cuprinse în cazania tipărită la Iași tot pe aceeași vreme, au luminat și au mângăiat sufletele românești veacuri de-a rândul și care carte și astăzi se mai citește cu evlavie în bisericile noastre. Preoții noștri au știut sădi și cultiva acelaș suflet românesc și creștin; cei ieșiți din institutul teologic din Arad ca și cel din Moldova, ieșiți din seminarul mitropolitului Veniamin. Și aici ca și acolo s'a susținut pururea vie dragostea de legă, limbă și moșie și s'a păstrat neștirbită conștiința de rasă moștenită din străbuni.

La noi nu avem cazul Iugoslaviei, unde consolidarea statului întâmpină greutăți enorme tocmai din cauza, că cele două biserici de acolo au crescut poporul de aceeași origine și limbă așa fel, încât azi se presintă ca două popoare, în parte cu aspirații divergente. La români biserica a dat poporului sub raport național — calitativ — atât cât a trebuit să dea. Dacă astăzi se mai vorbește de necesitatea unificării sufletești, apoi poate fi vorba numai despre nivelarea unor obiceiuri particulare de mai puțină însemnătate, introduse prin împrejurarea, că până acum am trăit sub stăpâniri diferite și căror obiceiuri acum li-se dă o prea mare importanță în opera de consolidare. Poate fi vorba numai de unele reminiscențe și resturi anahronice ale culturilor străine, de cari nu se pot încă despărta cei puțini, cari și până acum au rămas străini de sufletul românesc și cari au privit biserica

noastră ca o instituțiune învechită și demodată și au stat indiferenți la glasul de chemare al bisericii, care a veghiat la nașterea neamului și sub a cărei ocrotire s'a format sufletul românesc unitar de azi.

Acestea sunt reflecțiile asupra trecutului, ce suntem îndemnați să le facem acum, când serbăm o pagină luminoasă din trecutul bisericii noastre. Astăzi, după întregirea neamului, situația e schimbată. Naționalitatea noastră nu mai este amenințată de stăpânire, dimpotrivă este susținută cu tot aparatul puternic al statului. Astfel biserica, scăpată de lupta pentru păstrarea curățeniei sufletului românesc și la adăpostul statului național își va putea dezvoltă toate energiile sale pentru atingerea scopului său dat de întemeietorul său, de Mântuitorul nostru Isus Hristos: creșterea membrilor ei în învățăturile creștine și perfecționarea religios-morală a lor. În urmare și școala noastră în viitor se va putea îngriji cu mai mare intensitate de creșterea viitorilor păstori sufletești pentru problemele proprii bisericești: susținerea vie a credinței ortodoxe, intensificarea și adâncirea ei în sufletele credincioșilor, apărarea lor contra dușmanilor bisericii noastre, lupta contra sectarismului internațional, regenerarea moravurilor decăzute în urma războiului, lupta contra materialismului și creșterea poporului și mai ales a tinerimii în o concepție de viață mai idealistă.

Luând îndemn din trecutul luminos și rodnic, din existența de o sută de ani bogată în succese a școalei noastre, cu încredere necintită în viitorul ei, cu nădejdea tare, că Părintele ceresc, precum în trecut, așa nici în viitor nu ne va lipsi de ajutorul său puternic întru realizarea scopului nostru, trecem azi, profesori și elevi, pragul secolului al doilea din viața școalei noastre. Ascultând de sfatul marelui apostol al neamurilor, vom năzu să ne înarmăm cu toate armele lui Dumnezeu încingându-ne coapsele cu adevărul, îmbrăcându-ne cu platoșa dreptății, încălțându-ne picioarele întru gățirea evangheliei păcii, luând pavăza credinței și sabia spiritului, care este cuvântul lui Dumnezeu, și vom avea în vedere ca țintă finală cuvintele aceluiaș apostol: „Pă-

rește-te pe tine însuși și învățătura și rămâi întru acestea, căci lucrând astfel și pe tine tine te vei mântui și pe cei ce ascultă de tine". (I. Tim. 4:16).

Dr. Nicolae Popovici,
profesor.

Dela Sinod.

Sesiunea sinodală a anului acestuia, s'a început cu invocarea Sfântului Duh, și s'a deschis de P. S. S. părintele Episcop Ioan, prin vorbirea concisă, publicată în numărul trecut al acestui organ. A luat apoi cuvântul d. deputat Dr. Cornel Iancu, și în numele sinodului aduce P. S. Sale cele mai calde elogii, din privilegiul împlinirii a două decenii de Episcopie. Schitează în cuvinte binesimțite activitatea P. S. Sale, dezvoltată într'o muncă asiduă și mănoasă de peste 50 de ani în serviciul diecezei noastre. Dorește dela bunul Dumnezeu încă zile multe cu sănătate P. S. Sale ca să poată conduce dieceza Aradului ca și până aici pe calea propășirii.

Sesiunea actuală s'a încheiat într'un timp relativ mai scurt decât în alți ani, fără ca prin aceea să fi scăpat importanța chestiunilor cari au fost de rezolvat. S'au discutat și rezolvat chestiuni de importanță capitală pentru mersul înainte al diecezei noastre. Discuțiunea a fost calmă și la înălțimea problemelor ce s'au pus la ordinea zilei. S'a discutat înălțător și cu multă demnitate despre importanța școlii confesionale și drepturile bisericii asupra ficei sale care este școala, căci fiind ele împreunate de Dumnezeu, oamenii nu le pot desparte. Partea leului în aceste discuții a avut-o păr. ref. Dr. Gh. Ciuhandu.

Discuțiuni lungi n'au avut loc, căci materialul trimis desbaterilor Sinodului a fost bine prelucrat și trecut pe sub ochiul vijilent al P. S. Sale păr. Episcop, încât nu s'a putut isca nici o îndoială sau nedumerire. Toate rapoartele leșite din Consistor au dovedit că sunt prelucrate în lumină clară și cu pricepere adâncă. — Încă la începutul discuțiilor din Sinod s'a dovedit că naia bisericii noastre din dieceza Aradului, merge pe drumul cunoscut, sub conducerea înțeleaptă și vrednică a P. S. Sale păr. Episcop Ioan. La sfârșitul ședinței ultime, P. S. Sa mulțumește lui Dumnezeu ca L-a în vrednicit să conducă cu bine

ședințele sinodului și mulțumește dlor deputați că au contribuit și ei la acest succes.

În numele deputaților vorbește păr. Dr. T. Botiș directorul seminarial, care spune că conducerea înțeleaptă și cu mult tact a sinodului din partea P. S. Sale, este un stimul pentru cei ce iubesc biserica noastră, să muncească cu râvnă și să privească cu încredere în viitorul acestei dieceze. Mulțumește în numele Sinodului, P. S. Sale, pentru spiritul evangelic și dragostea curată ce a plutit asupra ședințelor sinodale și roagă pe bunul Dumnezeu, să dăruiască încă mulți ani cu sănătate P. S. Sale, ca să poată conduce cu acelaș tact și cu aceiaș experiență bogată, dieceza noastră pe calea prosperării. Deputații sinodali aplaudă îndelung și fac ovații călduroase P. S. Sale. Toți trec apoi la reședința Episcopescă, unde sunt invitați la gustare.

Drumul nou.

P. S. Sa Părintele Episcop Roman a scris pentru ziarul „Cultura Poporului” din Cluj articolul de mai jos, pe care pentru frumusețea și bogăția învățămintelor îl reproducem în întregime:

Pe vremea stăpânirii ungurești stătem odată seara, pe laviță, într'un sat de pe podgoria Aradului. Era pe vremea culesului de vii, când oamenii sunt veseli — mai ales că era și recoltă bună. Prin mijlocul drumului venea un țaran în voie bună. Ajuns în fața mea, stă pe loc și-mi dă bineață, apoi cu lfos urmă să mă agrăiască.

— Domnule!

— Ce-i creștine?

— Alduiască Dumnezeu pe tata Trăian, că Doamne în bun loc ne-a așezat.

Cu astea și-a urmat calea veselă.

Omul acesta a spus un adevăr; pentru că unde o țară mai frumoasă și binecuvântată de Dumnezeu cu toate bunătățile pământești ca Ardealul și tot pământul românesc dela Tisa până la Nistru?

Noi însă am avut puțină parte din acele bogății, pentru că veni năvălirea popoarelor peste noi și-și împărțiră hainele noastre lor. Ne împrăștiară ca pe făina orbului și ne împărțiră între sine ca pe niște robi osândiți la moarte.

Adeseori întorceam vorba veselului podgorean despre „tata Trăian” pe vremea frământărilor noastre naționale și ziceam: Tată Trăiane, de ce ne-ai adus aici, dacă ne-ai lăsat pradă atâtor dușmani să perim cu zile?

În vreme ce stăpânii noștri de odinioară își ridicau tot felul de școli pentru creșterea de cărturari, industriași și negustori mici și mari, cu cari își ridicau orașe puternice, din cari scoteau măduva satelor, poporul

nostru scurma pământul la țară, că, învădar își trimetea copilul la școală, dacă nu-și schimba numele și nu se lăpăda de neam, nu prea ajungea la creangă verde.

Din pricina acesta țăranul nici nu se prea îmbulzea la slujbe domnești. De pildă, pe vremea când eram directorul seminarului din Arad, îmi aduce odată un țăran fruntaș totodată și primar într-o comună din Bănat, bălatul la înscriere.

„L'am adus să-l fac preot, — spunea omul — că domniil îl tot cer să-l dau la ei de funcționar, dar, atunci îl pierd, că-l vor însura cu vre-o unguroaică, care nu-mi va săruta mie mâna, — iar dacă-l preot, rămâne al meu și el și norc”. Tot de acest să temeau a-și aduce copiii și la meserit.

Așa s'a întâmplat că noi nu avem nici meseriași, nici negustori, nici dregători, nici oficeri, nici ingineri, decât puținii advocați și doctori, cari puteau trăi dela popor. Noi eram aici în Ardeal un popor de țărani și preoți, adăpostiți la sânul bisericii mamă.

Războiul a schimbat fața lumii. A încetat robia pooarelor, cari acum s'au instalat în dreptul pământului muncit de ele și a culturii pentru toți fiii lor. S'a început vremea muncii drepte, fiecare pentru bipele familiei sale și toți pentru binele patriei mame care chezește drepturile câștigate și libertățile publice. Aceasta este legea morală a noului stat român.

În lumea aceasta nouă nu mai putem rămânea un popor de țărani și preoți cu o cultură de abecedar, ci trebuie să intrăm în școlile de tot soiul, cari și-au deschis larg porțile înaintea fiilor noștri.

Ce se întâmplă însă?

Țăranul nostru nu vrea să-și dea bălatul la școlile de meserit, comerciale și tehnice, nu vrea să se facă meseriaș, comerciant, inginer, agronom, pădurar și altele, — ci numai la liceu, să-l facă „domn cu pană”. Așa vine că liceele sunt tixite de școlari, iar școlile de specialitate goale. Nu înzadar se zice în vechiul regat, că românul se naște ca bursier, trăiește ca funcționar și moare ca pensionar, în vreme ce străinul a exploatat bogățiile țării și și-a bătut joc de „prostia” românului.

Unii explică această ciudățenie a pornirii românului spre funcțiuni, că n'ar avea însușiri de meseriaș, negustor, etc. Nu e adevărat, pentru că din cei ce se fac meseriași ori negustori, se fac cei mai buni meseriași, negustori. Au nu sunt pildă vie Mărginenii noștri, cari sunt cei mai buni negustori? Nu din fire e românul refractar față de meserit, comerț și celealte, ci din păcatele trecutului și din lipsa unei îndrumări noi în împrejurările fericite în cari am ajuns.

Funcționarul nu e un element care se îmbogățește, ci cu peana lui numai servește și ajută pe meseriaș, comerciant și toate breslele muncitoare să se îmbogățească și să lase familiei lor averi, în vreme ce else alege la bătrânețe cu o sărăcăcioasă pensie, iar familia lui după moarte în grija soartei oarbe. Eu cunosc bine tralul lor greu, dacă vor să rămână oameni cinstiți.

Bine, că acum e lipsă mare de funcționari, dar azi-mâne vor fi îndeplinite toate funcțiunile și atunci ce va fi de cei pregătiți numai pentru funcțiuni? Așa numiții proletari intelectuali, pieritori de foame, cei mai nenotoști oameni fără căpătâi, cari mânați de foame sunt capabili de toate. Acesta-i sfârșitul umflățiunii de funcționari, ce ne bate la ușă. Acești proletari intelectuali nu produc nimic, ci sunt trântori pe corpul statului (domni fără slujbă).

De când suntem în România se mai duce românul în școli militare și bine face, pentru că, armata e scutul țării, ea trebuie să fie națională. Dară milităria încă nu e o clasă productivă, din contră ea trăiește de pe spina țării, e cea mai grea sarcină a țării din punct de vedere economic. Adevărat că armata răsplătește din belșug ce a mâncat în vremea de pace cum văzurăm cu ochii că ea făcu România-mare. De aceea trebuie să aducem atâte jertfă pentru ea.

Plugarul muncește pământul și dă hrană țării; funcționarul muncește pentru bunul mers al lucrurilor din țară, militarul moare pentru țară iar industria și financiare, le lăsăm altora, ca să stoarcă bogățiile țării și să trăiască ca în sânul lui Avram. Și aceștia astăzi nu sunt români.

Am cetit o carte despre „Bogații săraci”. Bogații aceia săraci, aveau moșii mari și multe comori în munții lor de aur, trupul lor însă era ofilit și sufletul lor gol, viața lor amărată în mijlocul bogățiilor pe cari erau stăpâni. De câteori aud vorbindu-se de țara noastră bogată, îmi aduc aminte de povestea bogatului sărac și zic: asta-i povestea noastră. Noi suntem poporul sărac în țară bogată.

A umbra să faci cu sila pe cei de altă limbă români, e o slăbiciune. Ongurii au încercat să facă politică de maghiarizare, pentru că erau puțini, prin spor firesc n'ar fi putut ajunge la majoritate față de naționalități; dar această politică s'a răzbunat amar asupra lor. Noi n'avem să recurgem la această politică de romanizare, pentru că majoritatea covârșitoare a populației e românească. Dar nici firea noastră omenoasă nu ne îngăduie romanizarea silnică.

Băncile, întreprinderile industriale și economice primesc în direcțiunile lor câte unu-doi membri români și le dau o parte din acțiuni și acesta se numește naționalizarea bunurilor țării. Se înșală însă cei ce cred că prin aceasta vom acapara industria și comerțul străin pentru că cu această participare noi suntem a cincea roată la întreprinderile lor, cari încasăm fărăminturile ce cad de pe masa bogată a străinilor.

Mai e chestia evreiască. Nici aceea nu se poate rezolvi cu ciomagul, cum o apucaseră unii. Uite, în Serbia și Bulgaria, nu e chestia evreiască, pentru că sârbul și bulgarul e însuși comerciantul satelor și al orașelor sale; și evreul nu merge acolo, ci vine la noi, cari nu avem comercianții noștri. Tot poporul își merită evreii săi.

Concluzia celor înșirate aici e, că noi trebuie să ne facem industria și comerțul nostru românesc, pentru că numai prin ele putem cuceri orașele să ne putem face stăpâni peste bogățiile țării. Dar nu prin răpiri și striviri, ci prin noi înșine, prin prisosință muncii noastre, Dumnezeu a dat românului din prisosință și brațe vâjoase și minte ageră, cari îl fac destoinic pentru toate carterile. Suntem doar, din neam ales, din neamul latin, care a dat lumii o Franță cu gloria culturii ei. De aceea zice cântecul de deșteptare al românului: „Luminează-te și vei fi! Voeste și vei putea!” — pus pe fruntea „Culturii Popurului”, ca o neadormită chemare de deșteptare prin cultură, ca să ajungă acolo unde sunt surorile mari ale României, Franța și Italia.

Prin noi înșine să ne clădim România-Nouă. Acesta este drumul nou al zilelor noastre.

Acest drum vreau să-l netezesc, iubiți săteni, când vin între voi cu sfatul să vă dați copii la meserii și comerț.

Drumul e ușor. Să se ducă școala de meserii așa zicând acasă la țaran, deschizându-se în fiecare județ câte 3—4 școli de meserii, în județele de graniță în fiecare centru de plasă. În orașe și mai ales în cele de graniță. Pe lângă școli de meserii, școli comerciale superioare și toate categoriile de școli lucrative, ținând seamă de regiunea locului. Cu meseriașii și comercianții leșiți din aceste școli se vor umplea satele și orașele. Încă odată accentuez, dela graniță și lată-ne și cu orașe românești și cu întreaga viață economică în mâinele noastre prin noi înșine. Aceasta e a doua și desăvârșita cucerire a Ardealului prin puterea noastră de viață la care trebuie să se închine tot omul — și dușmanul nostru.

Acesta e drumul lui Traian, că pentru așezământul culturii latine ne-a adus el aici pe pământul acesta binecuvântat de Dumnezeu cu atâtea frumuseți și comori în sânul lui. Și dacă vom înălța crucea, simbolul păcii și al civilizației creștine, pe acest sfânt pământ românesc, se va închide drumul sângeros al lui Trotzky la hotarele noastre. Al lui Trotzky și a tuturor dușmanilor cari râvnesc la smulgerea bogățiilor țării din mâna noastră.

Binecuvântat să fie drumul nou.

Oradea-mare, luna Maiu 1923.

Roman Ciorogariu
Episcop.

Cuvântarea Păr. Dr. St. Pop.

— In resumat. —

Făgăduisem, că vom publica și cuvântarea Sf. Sale părintelui Dr. Stefan Pop, ținută cu prilejul primei sale liturghii ortodoxe după întoarcerea sa în sinul Bisericii noastre.

De oarece cuvântarea aceea a fost improvizată numai, ni-s'a pus la dispoziție numai un rezumat al ei, pe care-l publicăm, în cele ce urmează:

Mișcat adânc de cuvintele prietenului său de carte și de atâtea bucurie sufletească ce se putea ceti din strălucirea atâtor ochi înlăcrimați, Păr. Pop își începe cuvântarea cu un text din fericitul Augustin:

Neodihnită este inima mea, Doamne, până nu se odihnește întru Tine. Și-așa, mai mult rapsodic de cât cu îngrijire retorică, face o asemănare între abuciuul sufletesc al fer. Augustin până să se încreștineze, și între neodihna sa sufletească, ce s'a curmat prin întoarcerea la ortodoxie, la o vârstă, când omul e plecat blnișor spre mormânt.

Neodihna ce mă muncea, spune păr. Pop, era să desleg întrebarea: Dintre atâtea biserici, cari își zic că sunt ale Dlui Hristos, care este cea adevărată, în care se păstrează cu scumpătate legea Domnului, cea mântuitoare de suflete. Și, spre a-mi deslega nedrunerirea eu însumi, mi-am revizuit cunoștințele de carte bisericească, câștigate în teologia latină din Budapesta. Și, în măsura în care m'am convins, că în biserica latină și unltă adevărul lui Hristos este trunchiat și schimonosit, prin adăogături omenești, neodihna sufletului meu creștea, muncindu-mă mereu și tot mai îngrozitor.

Atunci am început mai din adins să cercetez și trecutul Bisericii și Neamului românesc prin alți ochelari, decât cel dela Budapesta. Am cetit mult din trecutul Bisericii ortodoxe românești și am scris aceeace și cât am putut ca preot de sate. Și în măsura în care mă adânceam în cunoașterea suferințelor neamului nostru pentru legea sa românească, mi-se întărea, zilnic și tot mai mult, și aceea convingere, că numai ortodoxia sau dreapta credință a Răsăritului, care a dat atâtea tărie poporul nostru în trecutul lui furtunos, este adevărata noastră lege mântuitoare de suflete și de neam.

De mulți ani port în suflet — zice mai departe Sf. Sa — neodihna aceasta. Dar ea nu m'a muncit așa de cumplit, ca tocmai în timpul din urmă, când am văzut împlinindu-se cuvântul profetic al sf. Pavel (I. Cor. III. 17): De va strica cineva casa lui Dumnezeu, strica-l-va pre acela Dumnezeu; căci casa lui Dumnezeu sfântă este. Aceasta sf. casă a noastră este biserica ort. română, asupra căreia, mai ales din coaci de Carpați, s'au năpusit veacuri de a rândul toate furțiile iadului și totuși nu au putut-o răpune. Nu, ci din contra, ea a ținut sufletul în popor până la vremea învingerii de acum, și în loc de a o sfărma pe ea, s'au risipit și se vor mai risipi toți dușmanii cari se isbesc sau se vor mai isbi de ea.

Așa mi-am făcut socoteala cu sufletul meu, la vârsta mea, când sunț cași cu un picior în groapă și nu mă muncește alt gând, de cât să alin vechia neodihna a sufletului meu de preot creștin și de român.

A mulțumit apoi păr. Pop P. Sf. Sale Părintelui episcop Ioan, care l-a primit bucuros în clerul său și i-a ușurat formele de trecere, adăogând a mulțumi

și acelor sfinți ai P. Sf. S., cari au conlucrat în cauza dânsului.

De încheiere, — făcând aluzie la frățeasca înțelegere, în care a trăit de mulți ani cu păstorii sufletești ortodocși din Izvin și de aiea, adaogă că nu se poate despărți de păstorii săi de a celalalt altar, fără de a-l chema să se adune la rugăciune în jurul cestuilalt altar. Veniți, zice, după mine, acolo de unde s'au despărțit părinții voștri de acum 2—3 generații; veniți, că nu e mare depărtarea nici cu locul nici cu sufletul; veniți, că a sosit „plina vremei“, ca neamul nostru să fie în cele sufletești „o turmă și un păstor“.

Și, bine cunoscând pornirile celor câțiva uniți din sat, cari erau gata într-o vreme să meargă la Arad pentru a cere să fie primiți la ortodoxie cu preot cu tot, — li-se adresează, cași de rămas bun, cu cuvintele de adio ale sf. Pavel la plecarea sa din Millet către Ierusalim: „Și-acum, iată, eu legat fiind în Duhul, merg în Ierusalim“ (Fapte, XX. 22). Dar știu, că „după ducerea mea vor intra lupi tari între voi, cari nu vor cruta turma. Și dintru voi înșivă se vor scula bărbați grăind îndărătnicii, ca să tragă pe învățacei după dânsii“ (Fapte XX. 29—30)... „Și-acum, fraților, Vă încredintez pe voi lui Dumnezeu și cuvântului darului lui, care poate să Vă zidească și să vă deie vouă moștenire întru toți cei sfinți“ (Fapte, XX. 32.) Amin!

Din partea noastră adaogăm, că trecerea părintelui Pop la ortodoxie a stârnit complăcerea opiniei publice românești. Mai multe gazete s'au ocupat de aceasta trecere, scoțindu-i la iveală nu numai latura bisericească, ci și cea politică-românească. Numai „telefoanele“ răsună, pline de cludă, între Blaj și Lugoj! Va veni vremea să fie ele și mai cludoase, când și mai mari decât acestea vor vede!

Modificarea calendarului.

— Comunicatul sinodului —

Cancelaria sinodului a dat următorul comunicat cu privire la modificarea și aplicarea calendarului:

Conform informațiilor delegaților reînțorși în țară dela conferința bisericilor ortodoxe începută la 10 Mai a. c. la Constantinopol, care a deliberat și asupra chestiunii îndreptării calendarului iulian, conferința în deplin acord al bisericilor autocefale reprezentate, a luat ca rezultat următoarea înțelegere:

Biserica ortodoxă e în cunoștință, că formula de intercalare la calendarul iulian, desl foarte ritmică nu e îndeajuns de exactă, pentru a ținea anul civil în concordanță cu anul solar astronomic, și prin urmare în decursul timpului (dela introducere până la sfârșitul secolului prezent) s'a ivit o diferență de 16 zile, res-

pectiv anul iulian s'a lungit cu 16 zile față de anul solar astronomic.

Drept urmare, deoparte diferența aceasta va trebui eliminată, pentru a reveni la punctul fix (equinocțiul de primăvară) dela introducerea calendarului ce e a se îndrpnța, — de altă parte va trebui introdusă o normă de intercalare, care pentru viitor să țină anul civil în permanentă concordanță cu anul solar astronomic. Cum însă o reformă a calendarului privește întreaga lume, ea nu poate fi făcută în mod unilateral (de o biserică), ci numai în deplin acord cu toate statele și cultele, cu concursul oamenilor de știință și specialitate: delegații întruniți la Constantinopol au rugat pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic să solicite la „Liga Națiunilor“ în numele bisericii ortodoxe întregi, convocarea unei astfel de conferințe, la care calendarul introdus de Iuliu Caesar la anul 45. a. H. să fie supus unei revizuri în întreaga lui structură, și să fie îndreptat pe baza strict științifice cu exactitatea posibilă la intercalarea.

Biserica ortodoxă va adera (prin delegații săi la conferința mondială) la toate îndreptările obiective și reclamate de viața practică, — întru cât vor fi în acord cu canoanele, normele și tradițiunile sale. Dorește stabilizarea datei calendaristice pe ziua din săptămână, însă nu prin anularea de zile din șirul zilelor de săptămână, și prin zdruncinarea ordinii de fier a săptămânii, ci prin o formulă statorită de știință, care nu atacă ordinea zilelor în săptămână.

Biserica ortodoxă, ținând seamă de dorința manifestată cu insistență din multe părți, pentru a se restabili unitatea sărbătorilor pentru toți creștinii în vederea intereselor creștine morale și practice-economice, suprimă de acum din diferența amintită de 16 zile, diferența de azi între stilul vechi și cel nou, și dispune ca în anul curent, 1. Octomvrie să primească data de 14 Octomvrie. Introduce totodată pentru calendarul iulian astfel corectat, ca normă de intercalare formula: ca din 9 (nouă) ani seculari, 7 (șapte) să fie comuni și 2 (doi) bisecți, și anume acela cari, împărțit numărul anilor seculari cu cifra 9, dau în rest cifra 2 sau 6.

Biserica ortodoxă ține la tradițiunile înrădăcinate în sufletul obștei creștine, cu privire la orânduirea sărbătoarei Paștilor. În considerare că această orânduire până acum a fost bazată pe epacte adaptate calendarul iulian necorectat, folosit de biserică, pentru viitor decide ca statorirea „lunei pline“ de după equinocțiu să se calculeze la meridianul dela Ierusalim, ce trece peste Golgota.

Înțelegerea de față va fi supusă ratificării Sfințelor Sinoade ale bisericilor autocefale și se va pune numai decât în aplicare prin organele competente ale fiecărei biserici.

INFORMAȚIUNI.

Un remarcabil act de pietate.

— În memoria lui Dr. Ioan Nemet. —

Am fost rugat în numele D-nei văd. Iovanca Dr. I. Nemet din Arad, să primesc dela D-Sa 2000 Lei, spre a-l întrebuința în scopul propagandei religioase în mijlocul tineretului nostru dela școlile secundare și profesionale din Arad și Timișoara.

Acest act de pietate, săvârșit în memoria vrednicului român și evlavios ortodox Dr. Ioan Nemet, fost consilier la Curtea de Casație din București, — îmi face o distinsă onoare, mai ales fiindcă — cum mi-s-a spus și mi-se cere s'o spun și eu mai departe — gândul acestui dar generos a fost trezit de debaterile din sinodul eparhial recent, asupra inițiativelor mele pentru ridicarea nivelului educației religioase a tineretului nostru.

Aduc acest dar, prea rar în felul său, la obștească cunoștință, însoțit de mulțumita mea călduroasă, spre a fi și altora de îndemn.

Dr. Gh. Ciuhandu,
asesor consistorial.

Opintiri. Cetim în „Belușul” că P. S. Sa Episcopul gr.-cat. Frent, s-află în București și se străduiește să împacă partidul național cu cel Averescan.

Serbările pentru ridicarea unei statui lui Avram Iancu în Cluj. Sâmbătă 23 și Duminică 24 Iunie vor avea loc în Arad serbările pentru adunarea de fonduri necesare ridicării unei statui lui Avram Iancu, cu următorul program:

Sâmbătă la ora 9 seara va avea loc un concert la Palatul cultural cu un program bogat.

Duminică va fi serbarea în parc și pe malul Mureșului.

Scopul serbării fiind pur patriotic, credem că nici un bun român nu va lipsi nici dela concert și nici din parc.

CONCURSE.

În baza autorizației Ven. Consistor diecezan din Arad de sub nrul 1667/1923, pentru îndeplinirea parohiei vacante din Ilteu, prin aceasta să publică concurs, cu termenul de recurgere de 30 zile dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

1. 12 și 1/2 jug. pământ, parte arător, parte fânaș. Fiind executarea reformei agrare în curs, aug-

mentarea sesiunii parohiale este probabilă, aceeași însă parohia n-o garantează.

2. Două grădini parohiale.

3. Birul legal.

4. Stolele legale.

5. Intregirea dela stat. Casă parohială nu există.

Parohia este de clasa a II-a, dar în lipsa recurenților pentru această clasă, să admit și recurenții cu cvalificațune de cl. a III-a.

Preotul ales va suporta toate sarcinile publice după venitul parohial și va catehiza elevii școlii primare din localitate.

Doritorii de a ocupa acest post să-și trimită recuzele instruite cu documentele de cvalificațune și dovezile despre serviciul de până aci și adresate Comitetului parohial ort. rom. din Ilteu, oficiului protopresbiteral din Radna, iar dâșii, cu stricta observare a dispozițiilor §-lui 33 din regulamentul pentru parohii, să să prezinte în sta biserică din localitate, spre a să arăta credincioșilor.

Din ședința dela 4/17 Maiu, 1923.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Procopie Olvulescu, m. p. protopresbiter.

1—3

In atențiunea comunelor și satelor!

Nainte de a repara orologiul de turn, să vă adresați cu încredere la noi, unicii orologieri în Arad, care au atelier mehanic aranjat cu unelte necesare pentru repararea orloagelor de turn, având o lungă praxă pe acest teren. Firma noastră sustă dela anul 1887. Pentru lucrările făcute luăm cea mare garanție. Muncă exactă și specială.

Cu stimă

Francisc Ascher & Comp
orologieri și mehanici.

Arad, Str. Eminescu No. 30.

2—10

Redactor responsabil: SIMION STANA asesor consistorial
Censurat: Censura presei.